

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

M. Fab. Quintiliani Declamationes Undeviginti. M. Fabii Avi Et Calpurnii
Flacci Declamationes. Auctoris Incerti Dialogus De causis corruptae
Eloquentiae - Cvm Variorum Notis

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

VIII. Gemini languentes. Pro matre contra patrem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12889

DECLAMATIO VIII.
GEMINI LANGUENTES.

ARGUMENTUM.

Gemini quibus erant pater & mater, egrotare cœperunt. Consulti Medici dixerunt eundem esse languorem. Desperantibus reliquis promisit unus se alterum sanaturum, si alterius vitalia inspexisset. Permittente patre executi infantem, & vitalia inspexit. Sanato uno, accusatur pater ab uxore mala tractationis.

PRO MATRE CONTRA PATREM.

QUAMVIS, judices, plurimum infelicissimæ matris adversis miserationis abstulerit, quod ex duobus liberis pari desperatione languentibus alter evasit, & plerisque maximum dolorem prima fronte tractantibus videatur aviditas gaudiorum, ut modo ad totius orbitatis redacta patientiam, jam non sit unius salute contenta: non possumus tamen affectibus vestris non hanc primam tristissimæ calamitatis allegare mensuram, quæ ex ipsa quoque solatii sui conditione descendit. Minus misera quereatur de marito, si sanari nec ille potuisset, pro quo est frater occisus. Nunc infelix par non est dolori, nunc non invenit ulla solatia, ex quo sibi videtur filium perdidisse victurum. Super impatientiam tristissimæ orbitatis increfcit, quod intelligit illum non sine sanitate fuisse languorem: nec persuaderi miseræ potest perituro laborasse fato, in quo inventum est quod sanaret alium. Captet licet crudelissimus senex parricidii immanitatem metu majore protegere, non invenio unde colligi possit utrunque fuisse moriturum. Ex duobus ægris non periit, nisi qui occisus est. Ante omnia igitur illud à vobis infelicissima mater petit, ne maximi sceleris ideo decrefcatur invidia, quia pati videtur & reus ex orbitate tantundem. Non perdidit filium quisquis occidit. Explicat à dolore patrem, quod sibi videtur fecisse rem maximam, & in locum juvenis amissi substituit de vanitate solatium. Alia est, alia conditio matris, quæ Medico non credit,

credidit, apud quam sævissimæ conditionis immanitas fidem non potuit impetrare tentandi. Pro utroque timuit, pro utroque speravit. Facinus est eum majoris pietatis videri, qui de morte filii putavit alterius vel certa salute transigere. Sic debetis odisse patrem, tanquam duos occiderit, cujus non interfuit uter occideretur. Est tamen sanctissimi iudices, quod de crudelissimo parricida queri possit non sola mater. Adjecit humanis calamitatibus ipsam sanitatem, & morborum languorisque violentiam medicinæ concessit. Filium occidit (si ipsi creditis) fortasse moriturum: & hominem cujus charitas debuerat ipsa desperatione crevisse, in hoc solum impendit, ut tantundem superesset incerti. Non exonerat, iudices, immanitatem sævissimi patris, quod hac ratione credidit de languente filio rem inauditam: rem facere crudelem. Unam rationem habet, si ipse sanetur. O tristior indigniorque semper mensura calamitatum magna felicitas! Hunc cœne fecit exitum illa modo civitate tota conspicua mater? ille indiscretus ab utroque latere comitatus? ille gaudentium dulcis error oculorum? Quid mihi mortem nunciatis unius? Perdidit misera geminos. Passi sunt enim languorem miserrimi juvenes, sine dubio pariter unaque, non fraternitate, non animæ corporumque consortio, sed conditione fragilitatis humanæ, qua sic extranei quoque duo languere potuissent. Non negaverim morbum terribilem, gravem, & parentibus utique metuendum: de cujus tamen adhuc, ut parcissime dixerim, remedio quæreretur. Quid refert an medici consenserint utrumque periturum, cum eundem dixerint esse languorem? Manifestum est de duobus non dixisse verum, quos de altero constat esse mentitos. Jam tamen, iudices, de tam perditâ pronuntiatione non querimus, quod ægros quos sibi videbantur explicare non posse, parentibus crediderunt. Innocentior est simplicitas desperare, si remedia non noveris: & hanc ignorantia malo prohibitatem, ut languorem quem nescias, tantum neges posse sanari. Maximi tamen

mi tamen virorum, ¹ & quibus artis suæ solvendo non sit
 humanitas, si sciebant hoc genus curationis, & illud non
 indicare voluerunt. Vultis & illos mentitos breviter probem?
 Desperaverunt de languore, cujus remedium (si patri creditis)
 alius invenit. Sive enim, judices, vanissimus nescientium
 vidit hanc patris in periculo liberorum rigidam nimiamque
 patientiam, & hominem in filiorum languore sollicitum de
 remedio generis humani: sive captavit ex hoc vultu quendam
 artis mutationem imitari, quando sanare non poterat, & igno-
 rantia pudorem tegere magnotentavit incerto: sive ut aliud
 videretur dixisse quam reliqui: verba desperationis incredi-
 bili vanitate variavit: magnaque miseros parentes ambage
 suspendens, turissimum putavit promittere, quod deberet
 nemo experiri. Causas quidem se dixit ignorare morborum,
 sed salutem spondit unius, si licuisset alterum occidere,
 lacerare, perspicere. En cui pietas patris, cui credere solici-
 tudo debuerit: dixit se scire remedium, quod nesciebat.
 Vultis intelligere, judices, nihil impatientia charitatis fecisse
 patrem? Non retulit ad matrem, adacta est à morte filii
 vel sanitate discedere. Non propinquos consuluit, non
 amicos, sed sua tantum persuasione medicique contentus,
 quod nocentius est quam si ipse occidisset, alterutrum
 potuit eligere. Dicat nunc parricida, quid fecerit illud
 quod etiam ² de similibus tam paribus ægris in alterum
 desperatio illa prævaluit? Si medici non interfuit utrum
 occideret, constabit vivere utrunque potuisse: si
 interfuit, constabit non eundem fuisse languorem.
 Qualis fuerit illa curatio, quid passus sit juvenis
 in morte qua medicus parabatur, omnium cogitationibus
 liquere crediderim. Ideoque parcimus auribus
 matris. Breviter tamen longæ crudelitatis explicanda
 sævitia est. Ex omnibus quæ pertulit, levissimum fuit
 quod

G 5

¹ Et quibus artis suæ.] Forte, & quorum arti solvendo non sit humanitas. Sic Decl. 2. Factum est eo tempore, quo constabat patrem filio senem solvendo non esse.

Decl. 9. Pauperi solvendo non sumus. Gronovius.

² De similibus tam paribus ægris.] Forte, fratribus. Gronovius.

quod occisus est. Non est quod veniam tristissimæ curationis paret, quod videtur in alio fratre explicata promissio. An alterum Medicus sanaverit, fortuna viderit: quod negari non potest, alterum Medicus occidit. Erumpit hoc loco mulier infelix, & tota libertate proclamat. Redde mihi, inquit, marite filium, quem tibi pariter medicoque commisi. Hic est ille vester insanabilis, recipe quem mihi credidisti, hic ille moriturus, hic quem permiseras Medico, si maluisset occidere. Vides quid profecerint anxia votæ pietatis, sollicitæ preces. Dum jam frigidi pectoris calorem superpositis revocamus uberibus; dum frigentia membra continuis osculis, & spiritu trepidæ matris animamus, dum labentes oculi ad nostras exclamationes nostrosque planctus admissa paulatim luce laxantur, dum multa mentior, multa promitto, & fratrem dico sanatum, respexit ad vitam, convaluit, evasit. Non tamen jacto pietatem, non arrogo mihi prosperæ curationis eventum. Quid hunc sanaverit, vis scire breviter? quod potuit utrunque sanare. Pudeat vos ô jura legesque, quod miserrimi sexus dolorem his clulistis angustis. Ita maritum, quod occisus est filius, malæ tractationis uxor accusat? Perdiderunt legis hujus auctoritatem, quæ ad illas uxorias querelas matrimoniorum solent deferre delitias. Ego illam datam miseris tantum matribus puto potestatem, ab iniquo conjuge explicare divortium: & contra maritales tuetur injurias, ubi nolis præstare patientiam. Illis succurrit quas nefas est ab viro discedere, quas in pessimi conjugii durum perpetuumque complexum, communium pignorum nexus arctavit, quæ malos maritos pariter & patres nec relinquere nec ferre sufficiunt. Facinus est ideo evadere maritum, quia damnaretur, si de illo minore dolore quereretur. Itaque impudenter facit, quod pro detracto matronæ cultu, negatoque comitatu fastiditis noctibus, pulsataque facie filium complorat occisum. Sileo adhuc illa per quæ parricidii crevit immanitas.

[r. *Ab iniquo conjuge explicare divortium.*] Lego, *explicare se divortio*. Explicare est expedire, liberare. Gronovius.

nitatis. Occisum filium objicio, putate luxuriosum, perditum, nocentem : fingite hoc patrem ira, indignatione fecisse: quantum facinus sit filium occidere, nemo magis fatetur, quam qui vult videri se illud fecisse pro filio. Ecquid, iudices? vel ex hoc totus animus mariti, tota tristissimæ conjugis calamitas perspici potest, quod se negat matri communium liberorum debere rationem? Placet ergo mortales, ut de hominibus in quos plus ex harum sanguine, ex harum transit anima, non habeant partem nisi tantum doloris? Solos ergo communicabit misera planctus, & ab omnibus consiliis quibus ordinatur juvenia, vita disponitur, ¹ extranea utilitate seposita, circa moerores tantum lacrymarumque consortium orbitate jungetur? Si mehercle fas est æstimare utri plus parenti debeatur ex liberis, non improbe totam potestatem sibi vindicabit affectus, qui decem mensibus ante vestram incipit diligere notitiam: & cum vos patres gaudium primum faciat oculorum, ante sunt conscientia matres. Facinus est ideo tantum illis minus licere, quia minus facere sufficiunt. Vos estis qui crescentes adhuc in peregrinationes, qui jam adultos ² in castra magnorum parentum vanitate dimittitis. Erubescitis desideriiis tanquam infirmitate, & unde velocissimus transitus est in rigorem, liberos vultis amare patientia. Quam multa ideo tantum de filiis facitis, quia licet: & frequentius potestatis vestræ jactatione tanquam aliquo gravitatis genere delinquitis. Non habet orbitas vestra lacrymas, super ardentis rogos tenetis inconcussam rigidamque faciem, itis obviam consolationibus, & quod omnem modum feritatis excedit, captatis in magna calamitate laudari. Quicquam ergo erit quod de communibus pignoribus non pari mente, pari impatientia, vel, si necessitas postulet pari rigore

¹ *Extranea utilitate seposita.*] In vultu editione est: *extranea voluntate utilitate seposita.* Scribendum: *extranea utilitate seposita.* remota vilitate vel indignitate externi hominis & nihil ad fi-

lium pertinentis. *Gronovius.*

² *In castra magnorum parentum.*] Forte: *magnorum animorum vanitate.* Dum ostentatis fortes & non teneros animos. *Gronovius.*

rigore faciatis? Mali tantum patris interest ut matri minus liceat. Sane cedat vobis circa regendas communium pignorum mentes sexus infirmior: vos mores, vos vitæ genus, vos matrimonia, cæterosque actus vestra persuasione firmetis: nunquid arrogans consortium, nunquid impotens societas est, liberos communes esse languentes? Si quis immo pudor est, cede nunc tota potestate matri, illius sit in ægri toro proximus locus, hæc adhibeat fomenta, porrigat cibos: si quid impatientia, si quid flagrantium viscerum poscit infirmitas, mater neget, mater indulgeat. Illas quas immodicus ardor discutit vestes, hæc super fatigatos reponat artus: illa jactatas toto lectulo manus sedulo contineat affectu. Frustra captas videri ultionem magnæ charitatis, ab omni curæ ratione sepositus. cum circa curationes liberorum non consentiunt parentes, curationis est culpa, non matris. Quid quod filium occidit innocentem, cui nihil objicere, nihil poterat irasci? Filium (si ipsi creditis) pro fratre mori paratum, cujus suprema ferre non poterat. Novum, judices, & incognitum rebus humanis audite facinus. Jam parricidium pietas, charitas & impatientia orbitatis admittit. Malo odium, querelas, execrationes, quam ut quis liberos affectu quo servantur occidat. Quid refert an per hoc alterius filii anima redimatur? Si parricidium fas est ullas accipere causas, filius propter se tantum debet occidi. Adjicite, judices, immanitati, quod occidit ægrum. Omnibus equidem mortalibus majorem crediderim de languore venire reverentiam: & illorum quoque quos inter supplicia pereuntes avido spectamus assensu, juxta valetudines tamen morborumque violentiam quodam innocentia favore miseremur. In carceribus, & in illa profunda nocte pœnarum, irreligiosius ille an heli pectoris pallor inspicitur, non sic confundunt obvios gravibus catenis colla stridentia, & diutino squallore concreta facies, ut ille quem ad singulos conatus gressusque labentem vix trahit impellitque longus ordo victorum, & inter tot desti-

natos,

natos, totque perituros, omnium tamen in se retorquet oculos unus æger. Quid ais? tu illum quem nunc nefas est castigare, reprehendere, cujus auribus parcere debuerunt seſſiora verba, si quid negares, videreris occidere, ferro, vulneribus aggredere? Non potest hinc tibi venire defensio, ut hoc sis pro alterius salute commentus. Inter duos liberos pari desperatione languentes, da bonum patrem, non præponderabit. alterutrum non eliget, sed ut incertum orbitatis evadat, ipse morietur. Tentat hoc loco, judices, crudelissimus senex excusationem temeritatis suæ de Medicorum trahere consensu. Desperaverant, inquit, de duobus. Sed ut incertum orbitatis evadat, sepono paulisper immanitatem patris, qui credidit: & de arrogantissimæ persuasionis hominibus queri, ¹ de totius generis humani nomine volo. Quam multas artes misera mortalium sollicitudo fecisti! Fato vivimus, languemus, convalescimus, morimur: medicina quid præstas, nisi ut juxta te nemo desperet? Diciturum me putas, non credo renunciantibus, non accedo cum deserunt relinquuntque languentes. Ego vero Medicis non credo sperantibus. Aspiciate majorem partem generis humani, & si me interrogas, illam robustiorem, illam adhuc in prima rerum naturæ veritate viventem, nullos artis hujus novit antistites: nec minus tamen bellorum vulneribus, morborumque medetur incurſibus, non disputationum vanitate solerti, sed experimentis: & invicem per similes dissimilesque casus observatione ducente, tradita ratione succurrit. Non medicina sanat, sed quicquid videtur sanasse, medicina est. Quo vultis animo feram, quod ars (quantum dicitis) inventa pro vita, si diis placet, auctoritatem formamque captat, ut longe ventura suprema prospiciat? ut adesse fata denunciaret, quæ nec timentur? & maxima scientiæ pars esse cœpit, sanare non posse. Quisquamne ab homine qui adhuc loquitur,

¹ De totius generis humani.] Delenda | nomine queri vult de istis hominibus, præpositio. nam totius generis humani Gronovius.

tur, spirat, intelligit, sic recedet, quemadmodum relinquitur exanime corpus? & ibi finem vitæ putabit, ubicunque scientiæ subliterit infirmitas? si fragilitatem mortalitatis, incertosque velimus æstimare casus, tantundem periculi habet omnis æger. Iniquissimum est desperationes vocari, quoties remedium medicina non invenit: & angustias sive artis, sive mentis humanæ, ad invidiam referre factorum. Nihil magis interesse omnium puto, quam ut spes pro homine tam longa quam vita sit. Unde putatis inventos tardos funerum apparatus? Unde quod exequias planctibus, ploratu, magnoque semper inquietamus ululatu? quam quod facinus videtur credere tam facile vel morti? Vidimus igitur frequenter ad vitam post conclamata suprema redeuntes. Plerique convaluerunt negligentia bono, quosdam explicuit quicquid alios fortassis occideret. Hos indulgentiæ temeritas, illos adjuvit desperationis audacia. Datur fortassis huic arti perspicere morbos, profutura meditari, sed unde sciet quantum inter viscera, latentisque pectoris sinus, unicuique animæ natura concesserit? quam proprietatem spiritus, quam corpus acceperit? Non tam variæ mortalibus formæ, nec in vultibus nostris sedet tanta diversitas, quanta latet in ipsis dissimilitudo vitalibus. Inenarrabile, indeprehensibile est quicquid nos elementorum varia compago formavit. Et prout in nos plura seu rariora de terrenis seminibus cœlestibusque coierunt, ita vel duramur tacita ratione, vel solvimur. An desperantibus credi debuerit, vos æstimabitis. qui negarunt ægros posse sanari, nec in hoc probaverunt qui evasit, nec in illo quem non languor occidit. Justas mehercle haberet mulier causas querelarum, si nova incognitaque ratione vel utrunque servasses. Nunquam ex magno venit affectu incredibilia vel profutura tentasse: & in re quæ plus de incerto habet, temeritas experimenti solam probat desperationis audaciam. Quid refert cujus sit conditionis æger, quantum adhuc spei, quantum videatur habere de vita? Sacrosancti
sint

sint parentum metus. Dii non sinant ut ex liberis vilior incipiat esse periturus. Medici desperaverunt. Quid istud ad patrem? Spera tu, jube sperare matrem: tuis potius affectibus, tuis crede votis. Et hoc de parricidii facilitate est, circa filiorum languorem ad desperantes potius accedere. Fidem habes hominibus, quos mentiri alius affirmat, contra quos iterum credis uni præsertim? Pessime hercle de tua feritate sentirem, si in quacunque filii curatione non adhiberes propinquos, non interrogares amicos, non respiceres ad matris animum, non hanc primam impatientiam, non hunc consulis timorem. De nullo filio minus debet soli sibi permittere pater, quam qui videtur utique moriturus. Fratres, inquit, & gemini erant, ideoque credibile est illis eundem fuisse languorem. Rogo, quis in ullo mortalium ferat ignorantiam pariter & affirmationem? quisquis nescit quod genus languoris sit, non potest scire an idem sit. Nihil, judices, in rebus humanis voluit esse rerum natura tam simile, quod non aliqua proprietate fecerneret. Quid refert an ex iisdem prima illa duorum corporum animorumque compago seminibus oriatur? Sibi quisque firmatur, sibi quisque componitur, & duo pluresve fratres nascuntur fato singulorum. Hanc ipsam indifferentiam quam mirantur occursum, stupent civitatis oculi, parentum tamen agnitio dignoscit, separat notitia nutricum, & fallentibus notis, est rursus quod faciat ipsa similitudo dissimile. In plerisque quamvis sit indiscreta facies, invenitur tamen alius oris sonus, habitus, incessus: & ut ipsa consentiant, diversa mens, contrarii mores, & vitæ genera rixantia. Quid quod non eandem esse naturam geminorum probat etiam fortuna dissimilis? Hunc pressit paupertate perpetua, illum insperatis opibus excoluit. Illius per titulos & honores: hujus per ignobiles obscurasque sordes totam duxit ætatem. Simile est quicquid accipiunt ex homine gemini, dissimile quicquid ex fato. Nec enim tam pariter in lucem de maternis exiluerunt visceribus, ut illos eadem

eadem origo signaverit. Quantum putas interfuisse temporis, dum primum uteri pondus egeritur? Dum parumper exonerata vitalia, altero rursus homine laxantur? Breve fortassis exiguumque videatur mortalibus oculis: sed si terrena mente perspicere velis orbis hujus vastitatem, scies multum esse quod inter duas transcurrat animas. Volvitur super nos hæc cœli siderumque compago, & præcipiti per proclive decursu, totius diei noctisque brevitate emensus orientis occidentisque cursus, diversorum siderum in primo statim ortu, rotato se sursum axe consequitur. Hoc tu parvum credis esse spatium, quod diversis pariter rebus impletur? Quantum inter illa transcurrentis horæ momenta nascitur, perit? Igitur quando unquam peregrinati sunt una, militavere pariter? quid non diducti separatique fecerunt? quando illos languor, quando suprema junxerunt? Et quandoque sit, necesse est aliter, ex geminis quod pariter languerunt, non sic accidit quomodo fratribus, sed quomodo duobus. Non eodem fato languere geminos, quemadmodum vultis brevius probem, quam quod nec uterque occisus est, nec uterque sanatus? sed fingamus hoc esse verum, quod desperaverunt Medici: relinque nobis pater innocentiam calamitatis, salva solatia sint de liberis, quos tibi videris non perdidisse nisi fato. Quis ex parentibus nescit hac se mortalitatis procreare lege? Sed indigni exitus supra orbitatem sunt. Ideo magis flemus illos quos bella raperunt, hausit incendium, naufragia merferunt. Fortius feras inter assidentium manus, inter suorum officia labentes, cum se invicem oscula, cum se satiavere sermones, cum data suprema mandata sunt, & se scit pietas omnia fecisse pro vita. Igitur verum dixerim, illos mori credimus, hos perire. Non invenio quemadmodum excusationem pater de consensu possit accipere Medicorum. Hoc est quod omnem comparationem feritatis excedit. Filium pater propter hominem quem non putavit posse sanari, occidit. quod tu monstri portentique genus es? Habes parricidii
patien-

patientiam, non habes orbitatis. Ita demum potes ferre filii mortem, si facinus adjeceris? Tu occidis, quia desperare Medici? Quererer mehercle si reliquisses, si quid de continuatione curæ sollicitudo laxasset. Nihil ergo plus facies, quam illi qui nunc plures fortassis circumeunt ægros, quos detrahit, quos advocat alia curatio. Filios saltem committe vel matri, de fortuna queratur, diis faciat invidiam. Mulieri quæ ferre non potest quod videris desperasse, nunquam ex hoc rationem reddas, quod occideris. Quis hanc, judices, impudentiam ferat? tentat pater ut & huic rei credatis, quod desperaverunt omnes, & quod speravit unus. Nostræ quidem querelæ sufficit non convenisse medicis: & cum inventus sit qui contra sensum desperantium genus aliquod sanitatis afferret, fas erat, judices, ut adhuc inveniretur alius qui lætiora & utiliora promitteret. Hoc nunc me queri putatis, quod in re, de qua credere nec omnibus debuisset, accessit uni. Non interest an super sit remedium quod tentare non debeas: & ubi tantum periculi speres quantum desperatio habet; melior exitus est qui facit miseros innocentes. Quid invidiam prioribus Medicis paramus? Nemo magis desperat, quam qui se negat nosse languorem. Quid ais pater? Ita tecum quisquam sic audet agere de duobus filiis, tanquam de duobus ægris? Tu ex geminis alterum occidendum dabis? Non ferrem si separare expositurus auderes, si contentus esses educaturus alterutrum: non ferrem à piratis captum filium alterius vicaria servitute redimentem. Tu de orbitate facies vices? & casum singulorum per utrumque diffundes? Parricidium vocarem, si promittente Medico, quod sanaret unum, posses eligere peritulum. Pene crudelius est geminos dividere quam perdere. In scientia cui debeat credi: negat se scire causas languoris, deinde promittit quicquid licere non deberet nec intelligentibus. Occidam, inquit, deinde sanabo. Memineris, pater, in hac conditione prius esse ut occidas. Non

H

est tan-

est tanta pietas servare filium, quantum facinus occidere. Tu nunc hoc putas profundæ artis esse secretum? Verba tantum desperationis involvit, & homo cautissimæ vanitatis captat illam novissimam circumire brevitatem. Vides quanta promissum suum experimentumque caligine Medicus involverit? nunquam constabit an fuerit languore moriturus æger, qui aliter occiditur. Non novi, inquit, languoris genus. Post hanc vocem mehercle non deberes committere ægros, etiam si vellet experiri potionis haustus, ciborum fomentorumque novitates. Nescio, inquit: sed si permiseris alterius aperire vitalia, pectus effringere, remedium fortassis inveniam. Jam excusatus es, medice, matri, sperasti ne tibi crederetur. Differo paulisper quod de fratribus, quod de geminis, quod pater hoc facit non consentiente matre: publico potius mortalitatis contendo nomine, non debere genus istud curationis admitti. Actum est velut de genere humano, si nobis pro salute ægri opus est morte hominis alterius: & pene ratio sanitatis intercedit, si consumit medicina tantundem. Ego quæquam dicentem feram, Ut inveniam valetudinis causas, date mihi aliud corpus alia vitalia: occidam: deinde salutaria quæram, profutura meditabor? Ita non facilius est nosse languorem? Quæ hæc est impudentia crudelissimæ utilitatis? Ægrum placuit occidere, ut inveniretur cur non debuisset occidi. Nullum, sanctissimi iudices, natura morborum genus solis visceribus abscondit: & quicquid causas valetudinis de vitalibus trahit, in corpus emanat. Inde pallor, inde macies, quod ad interiorem dolorem superposita consentiunt. Non invenio cur hominem vulneribus exquiras, cur remedia quoque vitalibus per corpus immittas, & in latentes meatus per hæc quibus tegimur, medicina descendat. Cur ergo non eadem ratione languor admittit intellectum sui, qua sanitatem prodit? Abditos profundosque morbos, aut citatior clausi sanguinis cursus, aut crebrior anhelitus laborantis animæ indicat. Crede de his ante omnia

nia sensibus, oculis tuis: & ipsos de quibus agitur, modo singulos, modo pariter interroga, cui potissimum parti grave tacitæ pestis pondus infederit, unde prorumpat in gemitus conscius dolor. Medicus qui per hæc non potest invenire languorem, non invenit nec remedium. Quid si aliquid sanato medicina potest præstare rationis? Sufficit quod aliquando jam facta ex unius hominis inspectione, ad totius intellectum naturæ medicina profecit. Quid allaturus huic ægroto es, quod non tot seculorum, tot languentium experimenta deprehenderint? Vis tu potius hac audacia qua secreta languoris exquiris, remedia tentare? Brevior via sanitatis humanæ, propior nostræ salutis utilitas est. Si viscerum nimius ardor stricta circa se membra duravit, adhibe remedia laxantia. Si fluitat nimis æger humoribus, præsto sint per quæ pressis clusisque venis in novas vires corpus arefcat. Si parum prodest abstinencia, rursus ciborum qualitate foveatur. Si spiritus receptis premitur alimentis, ad puriores meatus jejunio fameque tenuetur. Contigit tibi magna experimentorum materia, medice, ægri duo, & languor idem. Non est opus ut expectes quando se per unius hominis patientiam explicet profuturorum magna diversitas. potes experiri pariter eadem consentanea, diversa, pugnancia. Nulla ratio est vulnorum, sanguinis, supernorum. Quemadmodum sanari debeat alius æger, scire non possis nisi ex altero sanato. Quid quod etiam ut idem sit valetudinis genus, necesse est tamen duorum corporum diversitate varietur? Nunquam in alienis visceribus invenias totum quod de altero quæras, & alius languor est, alius æger. Cur maximum nefas alterius filii salute defendis? Homo in quo sola quæritur causa languoris, propter medicum occiditur. Adjice quod nec deprehendi ex non sanato potest ullius causa languoris. Quicquid nos in vitia morborum à naturali sanitate commutat, facit aut nimii sanguinis pondus exæstuans, aut superfluous calor, aut ultra naturalem modum humor exundans, aut

spiritus per tacitos meatus non solita laxitate discurrens. Quid horum, si vitalia ferro vulneribusque resecentur, saluum potest esse languentibus, cum compressi spiritus laborem protinus ille referati pectoris meatus emittat, sanguis iisdem pariter deprehendatur, egrediaturque vulneribus? An fas putatis ut suam seruent viscera nudata faciem? ut nihil perdat ex priore natura illud pectoris vitæque secretum, cum admittit oculos? Plurimum in nobis etiam timore mutatur. Quantum affert sollicitudo, gaudium, dolor, & aliquis subitus affectus? Quoties dum ad curationem præparatur æger, dum componitur ad sua remedia corpus, medentium manus anima destituit? Jam vero ad singulos ictus, & longissimas vulnerum moras, quantum ex toto homine convertitur clamore, gemitu? Necessè est omneis perire, quibus continetur vita, causas, quoties vita ipsa consumitur: & cum homine, qui propter intellectum languoris occiditur, ipse quoque paulatim languor emoritur. Differ saltem, pater, hanc crudelitatem: quicquid ex filio facis, facies ex cadavere. Si potest deprehendi languor dum occidit, facilius cum occiderit. Interrogare mehercle hoc loco liber, utrumne periturum pater, an medicus elegerit? Negavit sua interessè quem occideret. hoc si & alter periisset, probaverat utrumque fuisse periturum. cum convaleuit, probat utrumque victurum. Ad sævissimam curationem potuit ægrum facilius mehercle explicare, si esset unici pater. Sufficit ergo comparare, discernere, num iterum ille tibi preciosior, ille melior incipiet esse victuro. Ubi est impatientia patris, qua vix dimittitur cadaver in rogos? qua corpus exanime detinetur amplexu? Dii immortales, quam sæva, quam crudelis est ista cunctatio! dum deliberas, dum unumquenque detrectas, parricidium in utroque consumis. Duorum utilitate fit, ut ex fratribus possit alteruter occidi. Nunquam, iudices, res tam horribilis inauditæque feritatis admissa est. Filium pater propter eum occidit, quem etiam ipsum poterat occidere.

Trans-

Transfert, iudices, reus in medicum electionis invidiam. Ille, inquit, æstimavit, ille decrevit. Ergo manifestum est non parem fuisse languorem. Ex duobus ægris plus habuit spei, propter quem debuit alter occidi. Recede paulisper mulier infelix, filii tui nobis referenda curatio est. Felices ægri, qui languore moriuntur, qui supremos anhelitus inter suorum amplexus, inter suorum alloquia posuerunt. Ut erat juvenis primo ipso comparisonis incerto, mox electione cruciatus, abacta est à perituro prima mater, & modo sedula ministeria fervorum, repente mutata sunt in mortis officia. Detrahuntur trementibus velamenta membris, & ut grassaturas manus totum corpus admitteret, nudatur mirabilis ac deflenda macies. Toto deinde tenditur toro, & ad immobilem rigidamque patientiam per omnia lectuli spatia duraturus exponitur. Accipit carnifex ille telum, non quo dextera statim totum vulnus imprimeret, sed quod leviter paulatimque descendens animam in confinio mortis ac vitæ librato dolore suspenderet. Hæc exhortatio, hoc fuit perituri juvenis alloquium. Fortiter dura, patienter admitte, sanabitur frater. Non est quod exanimeris metu, dolore deficias. Cave viscera exclamatione ne lassés, anhelitu gemituque concutias ne remedium pereat alienum. Passus est miser discurrentem per omnia referati pectoris improbum vagæ artis errorem. Contentum fuisse medicum toto homine discentem primo putatis aspectu? Egesta sæpe vitalia, pertracta, diducta sunt: fecerunt manus plura quam ferrum. Stat juxta Medicum pater apertis visceribus inhians, stillantem animæ sedem cruentis manibus agitantem ne festinet hortatur, jubet altius diligentiusque scrutari: interrogat, dubitat, contendit, affirmat, & accipit de filii morte rationem. At mulier infelix clausis advoluta foribus, cruentumque secretum toto corpore effringens, velut super busta tumulosque clamabat. Audi, miserrime juvenis, si quis adhuc tibi superest sensus, exaudi: non permittit hoc mater, crede orbitati meæ,

credelacrymis, nec frater hac vellet ratione sanari. Inter hæc reficiebatur miser haustibus, detinebatur alloquiis, comprimebatur residuus cruor, claudebantur aperta vitælia. Nemo unquam tam nova pertulit commenta sævitia: tanquam sanaretur, occisus est. Ite nunc & quærite an potuerit medico sanante vivere, qui tandiu vixit dum occiditur. Vos tunc putatis illius tantum languoris medicum quæsisse causas? quæsit quicquid nesciebat: & usus occasione rarissima, in omnem voluit proficere novitatem. Dii immortales, quantum infelix juvenis animæ, quantum sanguinis, quantum habuit ex vita, qui pertulit ordinem longissimæ curationis? Vix ægre misero licuit mori, vix à cruciatibus suis anima dimissa est. Inventum putatis esse languorem? Inventum est illum potuisse sanari. Agedum commento tuo senex superbus exulta, habes quod liberis, quod parentibus, quod imputare sæculo possis, fecisti medicum parricida meliorem. Libet mehercle intueri par illud. Ægrum vidisses hominem, qualem non salutare mendentium manus, non ars inventa pro vita, sed diri ferarum, rabidique morsus, & avium fames faciata destituit, hinc alium in novas vires recensque robur reddito vigore surgentem. Vultis scire, iudices, unde venerit tanta diversitas? illum pater curavit, hunc mater. Quantum, inquit, misera pertuli laborem, dum tam magnam foveo tristitiam? Non fuit mihi rixa cum morbis, nec cum repugnantis valetudinis rigore contentio. Totus in lacrymas mœroremque resolutus oderat lucem, respuebat cibos, fastidiebat haustus & vitam parricidii pudore fugiebat. In omni proclamatione gemituque, frater: ille diebus ac noctibus cogitationes, ille torquebat oculos. De quibus tu ægris impotentissima medicina mentita es? Non fuit, non fuit solo languore periturus, quem non potuit nec mors fratris occidere. Quid igitur, inquit, miserrima foeminarum, sævissime senex ex hac recordatione tristissimæ orbitatis ad hos vultus, faciemque converteris? Sine dubio filius est, & post

post gravissimas denunciations redditus vitæ. Sed igno-
 scat natura, pietas, non est solatium matri unus ex geminis.
 Foelicior ille dolor est, qui transigi saltem cum oculis po-
 test, renovatur, accenditur, & in his vultibus illum quoti-
 die putat videre pereuntem. Sed & ipse gaudio redditæ
 vitæ lætitiæque non fruitur, nec se credere potest charitate
 prælatum, quem medicus elegit. Sentit infelix cujus orbi-
 tatis unicus sit, quibus lacrymis perfundantur oscula, quam
 magnis profundisque suspiriis concutiantur amplexus.
 Misera verecundia sanitatis ingrata, precium sibi videtur
 fratris occisi. Convertitur hoc loco, iudices, mulier infe-
 lix, & velut ad quandam præsentiam amissi juvenis, Sive,
 inquit, tandem securitate mortis explicitus, in aliquo sedis
 æternæ pudore requiescis, sive exclusus ac vagus, & inter
 fabulosa supplicia metuendus adhuc laceratione, per stu-
 pentes horrentesque manes umbra discurrens, audi miserri-
 mæ matris iniquissimam complorationem. Non quidem
 licuit mihi in illud cubiculum conditorium tuæ mortis ir-
 rumpere, nec super charissima membra prostratæ meis
 vulnera tua tegere visceribus: quod solum tamen potui,
 corpus quod medicus, quod reliquerat pater, hoc sinu mi-
 sera collegi, ac vacuum pectus frigidis abjectisque visceri-
 bus rursus implevi, sparsos artus amplexibus junxi, mem-
 bra diducta composui, & de tristi terribilique facie tandem
 ægri cadaver imitata sum. Hoc est tamen quod de tristissi-
 ma orbitate præcipue ferre non possum: propter fratrem
 videris occisus, nec tamen unquam constare poterit an tu
 sanaveris fratrem.